

Завдання на літню сесію Вікової анатомії, фізіології та психології

Викладач: к.психол.н., доцент Базика Є.Л.

Семінарське заняття № 1

Вікова психологія в системі наукового знання

План:

1. Загальна характеристика вікової психології.
2. Структура, функції і завдання вікової психології.
3. Принципи вікової психології
4. Методи вікової психології.
5. Вікова психологія в системі наук.

Теоретичний коментар

Окремою галуззю психологічної науки є вікова психологія зі своїм специфічним предметом досліджень.

Предмет вікової психології – вікова динаміка психіки людини, тобто, вікова психологія досліджує закономірності психічного розвитку особистості на різних етапах життя. Вікова психологія вивчає виникнення і розвиток психічних процесів і властивостей, зумовлену віком динаміку співвідношень між ними; становлення різних видів діяльності, формування психічних якостей підростаючої особистості; вікові можливості засвоєння знань; провідні фактори розвитку та формування особистості та ін..

Вікова психологія виявляє структурні зміни, новоутворення, що з'являються з віком у психічній діяльності людини, знаменуючи собою переходи від нижчих до вищих ступенів її розвитку. Вікова психологія розкриває умови, що визначають процес розвитку, співвідношення у цьому процесі природних і суспільних факторів, за допомогою яких реалізуються можливості психічного розвитку людини.

Вікова психологія перебуває у тісному зв'язку з іншими науками. Вікова психологія як наукова галузь охоплює як загальнонаукові методи, так і спеціалізовані. Такий діапазон дослідницького інструментарію дозволяє науково ґрунтовно вивчати прояви психіки представників всіх вікових періодів.

Накопичення інформації з питань закономірностей розвитку психіки людини впродовж її онтогенезу дозволило впорядкувати вікову психологію за допомогою галузевої структури.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте зміст основних понять теми: вікова психологія, вік, онтогенез, філогенез (термінологічний словник).
2. Охарактеризуйте вимоги до методів дослідження вікової психології.
3. Проаналізуйте стратегії та специфіку дослідження психічного розвитку дитини.

4. Схематично зобразіть зв'язок вікової психології з іншими науками.

Література:

1. Заброцький М.М. Основи вікової психології. навч. посібник / М.М. Заброцький. Тернопіль: навч. книга – Богдан, 2009. – С.5 - 19.
1. Кутишенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навч. посібник / В.П. Кутишенко. – К.: ЦНЛ, 2005. – С.5 - 14.
3. Поліщук В.М. Вікова та педагогічна психологія: навч.-метод. посібник / В.М. Поліщук. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – С59 – 76, 116 - 120.
4. Савчин М.В. Вікова психологія.: навч. посібник / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – К.: Академвидав, 2005.- С.7 - 30.

Семінарське заняття № 2

Теоретичні основи вікової психології

План:

1. Особливості психічного розвитку.
2. Умови психічного розвитку.
3. Фактори психічного розвитку.
4. Суперечності розвитку.
5. Закономірності психічного розвитку.

Теоретичний коментар

Поняття розвиток є загальним, його використовують для визначення процесу руху від нижчого (простого) до вищого (складного). Розвиток – безперервний процес, що виявляється не тільки в кількісних, а і якісних змінах людської істоти. Зміни ці необхідні, послідовні, пов'язані з певними етапами етапами життєвого шляху людини, прогресивні, що характеризують її структурне та функціональне вдосконалення. Психічний розвиток являє собою не послідовність окремих, неузгоджених між собою змін, а носить системний, цілісний характер, внаслідок чого зміни в одній області психіки викликають зміни інших психічних проявів. Розвиток психіки людини – це чергування стабільних та кризових періодів у її житті. Розвиток психіки не припиняється ніколи. Він є невідворотним, змінюється лише за напрямом, інтенсивністю, характером та якістю. Розвиток психіки відбувається за певними законами. В основі психічного розвитку лежать суперечності, які зумовлюють прогрес психіки.

Завдання для самостійної роботи:

1. Порівняйте поняття «розвиток», «формування», «дозрівання», «становлення». (термінологічний словник).

2. Проаналізуйте проблему співвідношення біологічного і соціального в психічному розвитку дитини.

3. Розв'яжіть психологічні задачі:

А) Серед деяких батьків існує думка, що недоліки їх дітей: лінь, неслухняність, упертість – визначені спадковість.

Чому теорія спадковості так поширення серед батьків?

Б) Помічено, що у закритих дитячих закладах, незважаючи на непоганий догляд, діти перших років життя погано набирають вагу, пізно починають ходити, багато хворіють і відстають у загальному психічному розвитку.

Як називається це явище? Укажіть причини чого виникнення. Чи можливе це явище в умовах сімейного виховання.

Тестовий контроль знань:

Література:

1. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навч. посібник / В.П. Кутішенко .- К.:ЦНЛ,2005. – С.14-24.
2. Психологія дитинства. Учебник./ Под ред. А.А. Реана. - СПб.: прайм-ЕВРО.-ЗНАК, 2003. – С.15-78.
3. Савчин М.В. Вікова психологія: навч. посібник / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. .- К.: Академвидав,2005. – С.72-108.
4. Фельдштейн Д.И. Психологія становлення личности / Д.И. Фельдштейн. – М.: Международ. пед. академія, 1994. – С.9-115.
5. Фридман Л.М. Психологія детей и подростков: Справочник для учителя и воспитателей / Л.М. Фридман. - М.: Изд-во инст. Психотерапии, 2004. - С.20-31.

Семинарське заняття № 3

Періодизація психічного розвитку

План:

1. Характеристика віку як центральної категорії психології.
2. Принципи вікової періодизації.
3. Категорії вікової періодизації.
4. Вікова періодизація.
5. Механізми розвитку.

Теоретичний коментар

Вік – це відносно замкнутий цикл розвитку людини, своєрідний період фізичного та психічного розвитку, що характеризується рядом особливостей, сукупність яких визначає неповторність структури особистості людини на даному етапі її розвитку. Розрізняють хронологічний і психологічний вік.

Психічний розвиток людини проходить ряд періодів, послідовна зміна яких невідворотна й передбачувана. Кожен період (вік) – своєрідний ступінь психічного розвитку з притаманними йому відносно своєрідними якісними особливостями. Кожна людина проходить однакові вікові етапи психічного розвитку, але переживає їх індивідуально, оскільки має свої особливості нервової системи, фізичні властивості, розумові здібності й т.д.

Основні періоди психічного розвитку визначають за психолого-педагогічними критеріями, що включають характерну для кожного віку соціальну ситуацію розвитку, провідну діяльність, психологічні новоутворення.

Науково обґрунтована вікова періодизація має як теоретичне значення, слугуючи основою для впорядкування та систематизації фактів онтогенетичного розвитку психіки людини, так і прикладне призначення. Знання вікової періодизації стає основою для організації освітнього процесу.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте зміст основних понять теми: «вік», «вікова періодизація», «соціальна ситуація розвитку», «провідна діяльність», «психологічні новоутворення», «криза». (термінологічний словник).
2. Законспекуйте роботу Ю. Б. Ельконіна «До проблеми періодизації психічного розвитку в дитячому віці»[7, с. 348 - 356].
3. Проаналізуйте співвідношення понять «навчання», «виховання» і «розвиток».
4. Порівняйте основи вікової періодизації в психології та інших науках (педіатрія, педагогіка).
5. Обґрунтуйте необхідність розв'язання проблеми науково обґрунтованої періодизації психічного розвитку.

Література:

1. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навч. посібник / В.П. Кутішенко .- К.:ЦНЛ,2005. – С.14-24.
2. Психологія дитинства. Учебник./ Под ред. А.А. Реана. - СПб.: прайм-ЕВРО.-ЗНАК, 2003. – С.15-78.
3. Савчин М.В. Вікова психологія: навч. посібник / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. .- К.: Академвидав,2005. – С.72-108.
4. Фельдштейн Д.И. Психологія становлення личности / Д.И. Фельдштейн. – М.: Международ. пед. академія, 1994. – С.9-115.
5. Фридман Л.М. Психологія дітей и подростков: Справочник для учителя и воспитателей / Л.М. Фридман. - М.: Изд-во инст. Психотерапии, 2004. - С.20-31.